

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд „Функционално-семантични особености на етнонимите в езика на британската и българската преса” от Таня Георгиева Поцова за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по направление направление 2.1. Филология (Общо и сравнително езиковедие – съпоставително езиковедие)

Таня Георгиева Поцова е представила на научното жури дисертационен труд, написан на български език, чийто обем е изключително трудно да се определи поради насипността както на електронния, така и на хартиения вариант на дисертацията. Докторантката е представила също Автореферат, биография и шест публикации по темата на дисертацията.

Безспорно темата на дисертацията, етнонимите в публицистичната им битийност, е изключително интересен и с подчертана важност в съвременното ни, изследователски проблем. В този смисъл разработката е с висока степен на дисертационност. Поради естетското си на обективни названия, преплетени с паралелни називни алтернативи с открояваща се оценъчност, етнонимите в медиите имат пряка връзка със социалната психология, културите, политиките и ценностните системи в съвременното глобализирано общество. Това гарантира дълготрайния научен интерес към тях, но също така налага необходимостта от мултидисциплинарност при изследванията им, особено на нивото на дискурс, който обхваща цялата общност – дискурсът на печатните медии.

Дисертацията представлява опит за първо, самостоятелно, завършено научно изследване. Сред положителните страни на дисертацията са събирането на паралелен корпус от съпоставими медийни текстове от две култури (българската и англоезичната), количественото изследване на корпуса и качествено му описание, както и събирането на данни за нагласите на българи и англичани по отношение на функционирането на етнонимите в журналистическия дискурс. Безусловно събирането на данни (лингвистично-дискурсивни и социологично-атитудинални) заслужава висока оценка, макар да е съпроводено от изненадващи неточности при излагането на теоретичните и методологически постановки на анализа (виж по-долу), както и открити грешки при употребата на отдавна установени термини в различни области на езиковедията, мултидисциплинарните изследвания, социо- и психолингвистиката и дискурсивния анализ.

Предвид източниците за екскерпирание на изследваните етноними и заявката на самата докторантка, че ще се изследва функционирането им в медийния дискурс, е направен опит за мултидисциплинарно изследване на дискурса и анализ на медийното “рамкиране” и представяне на обособени етнически групи чрез различни називни практики в контекста на културно-специфични картини на света и различни практики на изграждане и “експресивно зареждане” на публицистични текстове. Успешността на този опит се гарантира от “оригинална методика” (стр. 49 от Автореферата), според докторантката, но именно методологията и прецизността на използваната терминология някак омаловажават тази иначе многообещаваща успешност.

Като цяло в дисертацията ми липсва обединяващ център или иначе казано основна хипотеза. Опитът за изчерпателност посредством прилагането на различни подходи към изучаването на етнонимите не води до кохерентно и хомогенно изследване с ясен фокус, а към множество парченца от пъзел, които сами по-себе си са интересни, но остават ненапаснати в обща картина. Като илюстрация на това ми твърдение, искам да попитам старши преподавател Поцова каква е връзката на словообразователните модели на етнонимите в българския и в английския с функционирането им в медийния дискурс? В лакатушенията между структурно-езиково контрастивно изследване на определен вид лексика и анализ на тези лексикални единици като елементи на медийна дискурсивна картина на света и обществените нагласи към функционирането на тази лексика в публицистиката, читателят се губи и си прави множество заключения без да може да стигне до обобщаващ извод.

Вместо да описвам структурата, основните цели и конкретните изследователски задачи на дисертацията, ще се опитам да представя под формата на въпроси към докторантката методологическите неточности, терминологичните грешки и останалите непонятни за мен твърдения или цели параграфи от текста.

1. Какво разбира докторантката под **“верификационният метод”**?
2. Какво има предвид изследователката под **“насочен психолингвистичен експеримент”** (стр. 251) и **“психолингвистичен анализ”** (стр. 216)? Доста свободно се борави с тези отдавна и строго-научно установени понятия. Когато се задават преки въпроси и се изследват нагласите на респондентите, не може да се говори за психолингвистичен експеримент. Няма как статистически анализ на данни от анкета да се идентифицира като психолингвистичен анализ.
3. Как статистическото установяване на влияние на **“социодемографските характеристики като независими фактори върху скалите за честотата, приемливостта и допустимостта на съответните етноними”** се отнася към методите на психолингвистиката?
4. Какво се има предвид под **хипотетично-дедуктивният метод** (стр. 17)? Как точно и за каква част от изследването се прилага той?
5. Каква е спецификата на метода на **словообразователния анализ** (стр. 17)?
6. Какво представлява **методът на целенасочено наблюдение и описание** на обекта на научното изследване (стр. 17)?
7. Какви са **нарочните социолингвистични експерименти** (стр. 17), проведени за целите на изследването?
8. И в тази връзка, как дефинира дисертантката понятието **“експеримент”**, като компонент на научните изследвания в областта на хуманитаристиката?
9. **Лингвостатистическият метод** на подбор на примери от специализирани текстове (стр. 17) ли бе използван за подбирането на **“по 5-6 етнонима от всеки от типовете (стандарт, ироними, историзми, композити, обидни, метонимични по национални символи, приобщаващи към националния социум, с отрицателна**

номинация, двукомпонентни)” (стр. 252), от които бяха формирани съответно българският и английският корпус за набедения психолингвистичен експеримент?

10. Какво се влага в термина **двукомпонентни** (стр. 252)? Как се отнася този термин към композити и композиция като, съответно, вид сложни думи и определен словобразователен процес?
11. Как се осъществява **“теоретично изследване”** (стр. 255)?
12. Какво трябва да значи **“граматикализация** и съчетаване на употребените етноними с други лексеми в контекста на публицистичното изложение” (стр. 14)?
13. Какво разбира докторантката под **“преназоваване”** както терминът се употребява в **“семантично-функционален анализ на проявите на употреба на т.нар. преназоваване в езика на ежедневния представителен печат в двете разглеждани тук страни *гърци – елини, унгарци – маджари*, (стр. 16)”**? Как се отнася това към синонимията и образността на вторичната номинация? Как се определя вторичност на номинацията при етнонимите в различни исторически периоди (ако има такава връзка)?
14. Колко *числа* има номиналната система в българския език предвид твърдението **“форма и нейните дериватни варианти по род и числа”** (стр. 6)?
15. В какво се изразяват социалните отношения на пресата, както са загатнати в **“В своите традиции българската преса няма такива социални отношения”** (стр. 253)?
16. Кои са **“продуцентите на писмени новинарски текстове”** (стр. 253)?
17. Какъв в смисълът на следните два параграфа: а) **“Проследяването на употребата на етноними – като специфична група ангажирана с експресивност и оценъчност на наименованията в езика на вестниците, носи идеята да бъде описано и анализирано многообразието на картината на света, отразена в семантичната основа на етнонимите още при тяхното възникване и утвърждаване като названия на обособена (родово и функционално) човешка група при тяхното разпространение в широк хронологичен план.”** (стр. 256) и б) **“Езикът на журналистическите публикации във вестника дооформя и в особен нормативен вид институционализира *уловената представа за публична оценка на даден етнос*, надграждана имплицитно според следваната „голяма” национална политика. Българските ежедневници нямат подобни взаимовръзки и публицистични цели в предходните традиции.”** (стр. 257)?
18. Защо в частта със словообразователния анализ на етнонимите и заключенията от средата на страница 222 до страница 236 читателят се натъква на бели, празни страници (като същото се случва и от страница 237 до страница 245)?

На фона на тези завоалирано изказани забележки, не може да не се отбележи, че основният принос на дисертацията е количественото изследване на етнонимите в медийния дискурс (по-конкретно в 8 вестника за период от десет години), който е изключително динамичен в социо-културен и езиков аспект по отношение на засилената масова мобилност на етноси и неизбежното отразяване на тези явления в езика и в медийната картина на света. Основното постижение е изследването на честотността на използваните етноними в определени меди и изследването на нагласите по отношение на

изгражданите по този начин медийни картини на света в две различни култури, в които ролята на медиите в публицистични текстове е различна. Можем да приемем, че с това докторантката постига известна част от конкретните задачи на дисертацията си.

В заключение, макар дисертацията привидно да отговаря на минималните изисквания за присъждане на докторска степен (проведено самостоятелно изследване с прилагане на определена методология, изработване на корпус и изготвяне на цялостен научен текст), далеч не е убедителна като научна заявка. Квалитативен дискурсивен анализ и обединителен център, както като изследователска хипотеза, така и като представени изводи, просто липсват, което силно обезценява положителните страни на дисертацията. Събирането на данни и количественото им категоризиране заслужават висока оценка, което далеч не може да се каже за качествения анализ и достигнатите обобщения и заключения.

Авторефератът пълно и адекватно отразява съдържанието на представения дисертационен труд.

Докторантката Поцова има публикувани (в периода 2012-2017 г.) шест статии, конкретно обвързани с темата на дисертацията. И шестте разглеждат различни теоретично-лингвистични и приложно-методически аспекти на етнонимите в българския и английския език. Нито една от тези публикации не е на английски език, което логично води до липсата на публикации в чуждестранни издания. Докторантката не отчита забелязани цитирания на нейни публикации от други изследователи по темата.

Разколебана съм в оценката си на дисертационния труд и статиите (като поне една от тях е дословно повторена в дисертацията - Словообразователни особености на етнонимите в българския език. – В: Годишник на Департамента за езиково обучение, 2014). Въпреки интересната тема и събраните данни, нивото на задълбоченост и осмисленост на изследването не отговарят на нивото на докторска дисертация.

Въз основа на гореизложеното мнение предлагам на почитаемото жури да реши дали да присъди на старши преподавател Таня Георгиева Поцова образователната и научната степен „доктор” в зависимост от това какви отговори предостави докторантката на поставените въпроси.

10 май 2019 г.
София

Изготвил становището:
доц. д-р Ал. Багашева

